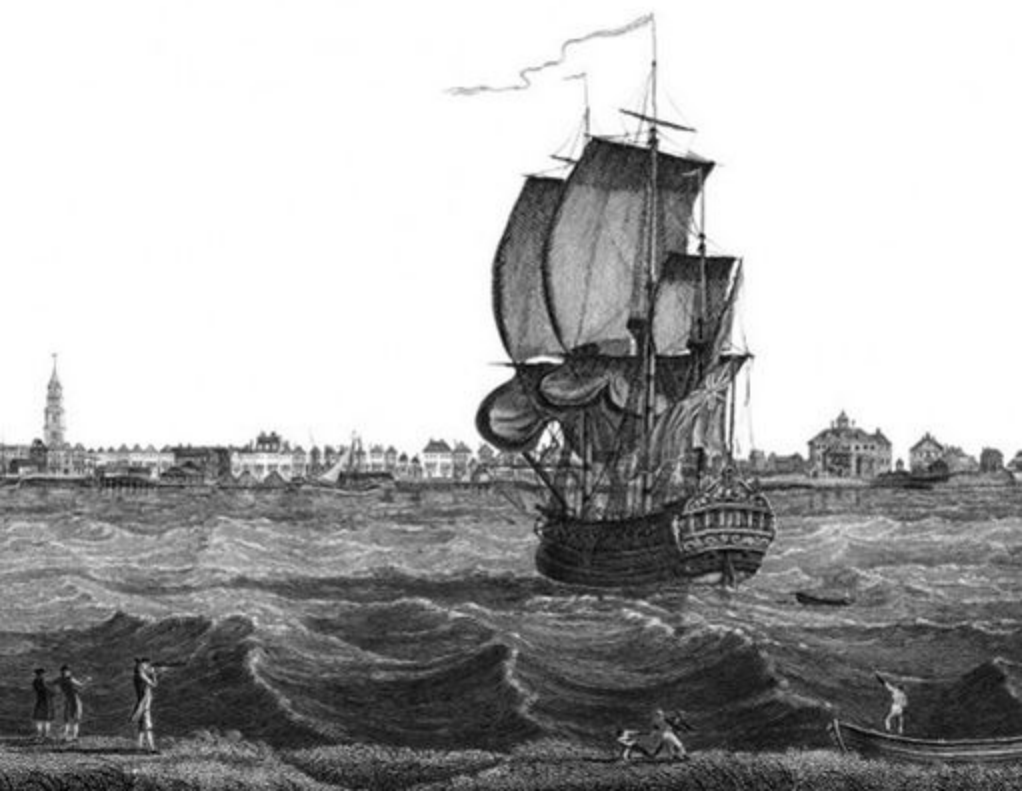

KEN FOLLETT

KRAJINA SLOBODY

Uperius Septentrionalis
Nominibus Americi
Dijus Jacoy
N. EST
Groen

AMERICA
Anno Domini a Christophoro
et Columbo nomine Regis Castellae
primum detecta, et ab Americo
Vesputio nomen sortita

Cartographia
in Aethiopia
et in America
et in India
et in Africa
et in Europa
et in Asia
et in Oceania
et in Antarctica

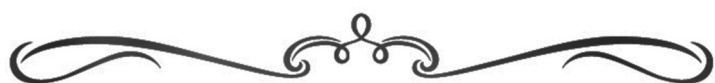

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

KRAJINA
SLOBODY

KEN FOLLETT

KRAJINA
SLOBODY

TATRAN

Z anglického originálu Ken Follett: A PLACE CALLED FREEDOM

ktorý vyšiel vo vydavateľstve Pan Books,
an imprint of Pan Macmillan, Londýn 1995,
preložila Silvia Ruppeldtová.

Vyšlo vo Vydavateľstva TATRAN, Bratislava 2018 ako 5194. publikácia a 158. zväzok
edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu navrhol Peter Zentko.
Zodpovedná redaktorka Katarína Jusková
Jazyková redaktorka Daniela Šinková
Technická redaktorka Eva Zdražilová
Sadzba RS servis, Bratislava
Vytlačila Těšínská tiskárna a. s., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Preklad diela finančne podporil Literárny fond.

All rights reserved.

Copyright © 1995 by Ken Follett
Translation © Silvia Ruppeldtová 2019
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2019

ISBN 978-80-222-1005-8

*Venujem pamiatke
Johna Smitha*

KEĎ SOM SA PRISŤAHOVAL do domu v High Glen, spočiatku som pracoval najmä v záhrade. Tam som našiel železný obojok.

Dom sa rozpadával, záhrada bola zarastená. Bláznivá stará pani, ktorá tam žila dvadsať rokov, ho vari ani raz neomietla. Zomrela a ja som dom odkúpil od jej syna, ktorý vlastní obchodné zastúpenie Toyoty v Kirkburne, najbližšom mestečku vzdialenom osemdesiat kilometrov.

Možno sa čudujete, načo si niekto kupuje polorozpadnutý dom, vzdialený z každej strany osemdesiat kilometrov od civilizovaného sveta. Ale ja toto údolie zbožňujem. V lesoch žije plachá zver a hore na hrebeni hniezdia orly. V záhrade som trávil polovicu času opretý o rýľ, zasnene hľadiac na modrozelené horské úbočia.

Veľa som aj kopal. Rozhodol som sa, že okolo kólne vysadím kríky. Nie je to pekná stavba – steny z obitých dosák a žiadne okná –, a tak som ju chcel zakryť krovinou. Pri kopaní som narazil na truhlicu.

Nebola veľká, asi ako debna na dvanásť fliaš kvalitného vína. Nebola ani honosná, len hladké nenalakované drevo pozbíjané hrdzavými klincami. Vypáčil som vrchnák ostrím rýľom.

Vovnútri som našiel dva predmety.

Prvá bola veľká stará kniha. Zaplavilo ma vzrušenie, čo ak ide o rodnú Bibliu s napínavým príbehom na predsádke – narodenia, svadby a úmrtia ľudí, ktorí žili v mojom dome pred sto rokmi? Sklamal som sa. Keď som knihu otvoril, zistil som, že stránky spráchniveli. Nevedel som rozlúštiť ani slovo.

Druhým predmetom bol voskovaný vak. Ten bol zasa prehnitý, len čo som ho zdvihol v záhradníckych rukaviciach, rozpadol sa. Skrývala sa v ňom akási železná obruč s priemerom asi pätnásť centimetrov. Bola zájdená, ale voskovaný vak ju ochránil pred hrdzou.

Bola to hrubá práca, zrejme ju vyrobil neznámy dedinský kováč, a naj-

prv som si pomyslel, že mohla byť azda súčasťou voza alebo pluhu. Načo by ju však niekto starostlivo zabalil do voskovanej látky, aby sa zachovala? Obruč bola zlomená a ohnutá. Vtedy mi napadlo, že ju asi nosil na krku väzeň. Keď chcel utiecť, obruč niekto zlomil kováčskym náčiním a pri snímaní z krku ohol.

Vzal som obruč do domu a začal ju čistiť. Bola to zdĺhavá práca, nuž som ju na noc ponoril do prostriedku proti hrdzi a ráno som pokračoval. Ako som ju leštil handrou, postupne sa zjavoval nápis.

Do železa bol vyrytý starodávnym ozdobným písmom, chvíľku mi trvalo, kým som ho rozlúštil, ale stálo tam toto:

*Tento muž je majetkom
sira Georgea Jamissona z Fife.
A.D. 1767*

Obruč leží tu na mojom stole, hneď za počítačom. Používam ju ako ťažidlo. Často ju obraciam v rukách, stále a dookola čítam ten nápis. Keby tak železná obruč vedela rozprávať, uvažujem, aký príbeh by asi rozpovedala.

PRVÁ ČASŤ
ŠKÓTSKO

1

HREBENE HIGH GLEN pokrýval sneh, na pozadí zalesnených svahov sa jagal ako perleťové záplaty, šperky na poprsí zaodetom do zelených hodvábných šiat. Na dne údolia si pomedzi ľadovcové balvany razil cestu dravý prúd rieky. Vo vnútrozemí skučal drsný vietor, prichádzal od Severného mora a prinášal so sebou spršku mrznúceho dažďa a krupobitia.

Ráno cestou do kostola kráčali dvojčatá Malachi a Esther McAshovci kľukatým chodníkom pozdĺž východného svahu horského údolia. Malachi, ktorému všetci hovorili Mack, mal na sebe tartanovú pelerínu a tvídové jazdecké nohavice, nohy od kolien nadol holé a chodidlá bez pančúch mu v drevákoch mrzli. Bol však mladý a mal horúcu krv, chlad sotva cítil.

Nebola to najkratšia cesta do kostola, vysočina High Glen ho však odjakživa privádzala do vytrzenia. Mohutné horské úbočia, pokojné tajuplné lesy a veselo zurčiaci voda tvorili obraz krajiny milej jeho duši. Všimol si, že párik orlov si tu založil tri hniezdiská. Rovnako ako orly, aj on ukradol statkárovi lososa z bystriny prekypujúcej životom. Tak ako zver, aj on sa ticho a nehybne skrýval medzi stromami, keď do lesa prišli horári.

Statkárka lady Hallimová bola vdova s dcérou. Pozemky ďalej za kopcami patrili sirovi Georgeovi Jamissonovi, a bol to celkom iný svet. Do horských úbočí inžinieri vyhlúbili hlboké štôlne; haldy škvary navrhnené človekom zohydili údolie; obrovské vozy naložené uhlím rozrývali blatistú cestu a voda v rieke sčernela od prachu. V tých končinách bývali dvojčatá, v dedine s názvom Heugh, ktorú tvoril dlhý rad nízkych kamenných domov ťahajúcich sa do kopca ako schodisko.

Dvojčatá boli mužskou a ženskou verziou rovnakého predobrazu. Plavé vlasy im stmavli od uhoľného prachu a mali nápadné svetlozelené oči. Obaja boli nižšieho vzrastu, mali široké chrbty, svalnaté ruky a nohy. Obaja boli zanovití, hašteriví a vášniví diskutéri.

Debaty boli rodinnou tradíciou. Ich otec bol zarytý nonkonformista, horlivo oponoval vláde, cirkvi a akejkolvek inej autorite. Matka pred svadbou pracovala pre lady Hallimovú a ako veľa iných sluhov, aj ona sa stotožňovala s vyššou triedou. Jednej krutej zimy, keď bola baňa po výbuchu na celý mesiac zatvorená, otec zomrel na čierny kašeľ, ktorý zabil mnohých baníkov z uhoľných baní; matka dostala zápal pľúc a do pár týždňov ho nasledovala. Debaty sa však neskončili, pokračovali ďalej, zvyčajne v sobotu večer v predizbe pani Wheighelovej, na mieste, ktoré v Heughu najväčšmi pripomínalo krčmu.

Robotníci na statku a malí farmári sa držali matkinho stanoviska. Tvrdili, že kráľa ustanovil sám Boh, a preto mu ľudia musia slúžiť. Baníci však poznali modernejšie názory. John Locke a ďalší filozofi tvrdili, že vládne právomoci možno presadzovať iba so súhlasom ľudu. Táto teória sa páčila aj Mackovi.

V Heughu vedelo čítať len niekoľko baníkov. Mackova matka čítať vedela a on do nej večne dobiedzal, aby naučila aj jeho. Naučila čítať obe deti, ignorujúc posmešky manžela, ktorý tvrdil, že myšlienkami prevyšuje svoje postavenie. U pani Wheighelovej Macka vyzývali, aby predčítal z časopisov *Times*, *Edinburgh Advertiser* a rozličných politických denníkov, napríklad z radikálneho *North Briton*. Noviny boli vždy aspoň týždeň, občas aj niekoľko mesiacov staré, ale muži a ženy z dediny dychtivo načúvali dlhočizným prejavom, čo im dopodrobna, slovo za slovom sprostredkúvali sarkastické útoky a správy o štrajkoch, protestoch a vzburách.

Po jednej debate v sobotu večer u pani Wheighelovej Mack napísal list.

Žiadny z baníkov dovtedy list nenapísal, každé slovo bolo preto treba dôkladne zvážiť. Bol adresovaný Casparovi Gordonsonovi, londýnskeho právnikovi, ktorý písal články do novín zosmiešňujúcich vládu. Doručením listu poverili jednookého pouličného predavača Daveyho Patcha a Mack pochyboval, že sa niekedy dostane na správnu adresu.

Odpoveď prišla včera. Bola to najvzrušujúcejšia udalosť v Mackovom živote. Zmení mu život od základu, napadlo mu. Možno mu prinesie slobodu.

Kam mu len pamäť siahala, túžil stať sa slobodným. Ako dieťa závidel Daveymu Patchovi, ktorý sa potuloval z dediny do dediny, predával nože a povrazy a spieval balady. Malému Mackovi sa na Daveyho živote zdalo úžasné, že môže vstať za úsvitu a spať, keď je unavený. Od siedmich rokov sa Mack budil pár minút pred druhou, keď ním matka prudko zatriasla a potom pracoval pätnásť hodín hlboko v podzemí až do piatej

popoludní. Keď sa večer dotackal z bane domov, často zaspal už nad ovsenou kašou.

Mack už dnes netúžil byť podomovým predajcom, no naďalej prahol po inom živote. Sníval o tom, že si postaví dom v údolí podobnom High Glen, na pôde, ktorú bude môcť nazvať svojou; o práci od svitu do mrku a odpočinku za tmy; o slobode rybárčenia za slnečného dňa na mieste, kde lososy nepatria pánovi, ale komukoľvek, kto ich uloví. A list, čo držal v ruke, znamenal, že jeho sen sa môže naplniť.

„Stále neviem, či by si ho mal v kostole prečítať nahlas,“ povedala Esther, kým stúpali nahor zľadovateným svahom.

Ani Mack si tým nebol istý, ale odpovedal: „Prečo nie?“

„Budú z toho nepríjemnosti. Ratchett bude zúriť.“ Harry Ratchett bol správca, spravoval baňu v mene majiteľa. „Môže to dokonca povedať sirovi Georgeovi, a čo ti potom spravია?“

Vedel, že Esther má pravdu, a srdce mu zovrelo úzkosť. Ale to mu nebránilo protirečiť. „Ak si list nechám pre seba, bude bezcenný,“ odvetil.

„Môžeš ho Ratchettovi ukázať medzi štyrmi očami. Nechá ťa odísť v pokoji a bez kriku.“ Mack zazrel na svoje dvojča kútikom oka. Niežeby uvažovala dogmaticky. Pôsobila skôr bojovne, ako ustarostene. Zaplavil ho prudký prívál citu k sestre. Čokoľvek sa stane, ona vždy bude stáť na jeho strane.

Navzdory tomu uzvato pokrútil hlavou. „Ten list nie je len moja vec. Odísť by odtiaľto chcelo najmenej päť chlapov, keby vedeli, že môžu. A čo budúce generácie?“

Potmehúdsky naňho pozrela. „Možno máš pravdu, ale to nie je pravý dôvod. Ty jednoducho túžiš vstať v kostole a dokázať, že majiteľ bane nie je v práve.“

„Nie!“ namietol Mack. Na okamih sa zamyslel a uškrnul sa. „Dobre, v niečom máš pravdu. Počuli sme veľa kázni o tom, ako sa musíme podriaďovať zákonu a poslúchať nadriadených. Teraz sme však zistili, že nám klamú, všetci do jedného, a to o zákone, ktorý sa nás týka najväčšmi. Pravdaže chcem vstať a povedať to nahlas.“

„Nedávaj im dôvod potrestať ťa,“ utrúsila s obavou v hlase.

Skúsil ju upokojiť. „Budem taký zdvorilý a pokorný, ako len viem,“ povedal. „Ani ma nespoznáš.“

„Pokorný!“ namietla pochybovačne. „To by som chcela vidieť.“

„Len vysvetlím, ako znie skutočný zákon – čo je na tom zlé?“

„Je to neobozretné.“

„Nuž, áno,“ pripustil. „Ale aj tak to urobím.“

Prešli cez hrebeň a začali schádzať opačnou stranou, naspäť k bani Glen. Ako zostupovali, vietor sa trochu oteplil. Onedlho na obzore hneď vedľa mosta nad zakalenou riekou uvideli malý kamenný kostol.

Pri cintoríne čupelo pár roľníckych búd. Boli to okrúhle chatrče s otvoreným ohniskom uprostred, s dlážkou z udupanej hliny a dierou v streche, ktorou unikal dym. Počas celej zimy sa ľudia delili o priestor s dobytkom. Domy baníkov ďalej v údolí neďaleko štôlní boli o čosi lepšie: hoci aj tie mali podlahu z ubitej hliny a strechy z trstiny, v každom bolo ohnisko s riadnym komínom a zasklené okno pri dverách. Baníci navyše neboli nútení deliť sa o životný priestor s kravami. Napriek tomu sa roľníci považovali za slobodných a nezávislých a na baníkov pozerali zvrchu.

Neboli to však roľnícke chatrče, ktoré teraz upútali pozornosť Macka a Esther a vrátili ich do skutočnosti. Pred vchodom do kostola stál krytý koč s párom krásnych sivých koní v záprahu. Vystupovali z neho dámy v krinolínach a kožušinových pelerínach, pomáhal im pri tom pastor, pridržiac im vo vetre módne klobúky s čipkou.

Esther chytila Macka za ruku a ukázala na most. Na veľkom gaštanovom loveckom koni, s hlavou sklonenou pred mrazivým vetrom, sa k nim blížil majiteľ baní sir George Jamisson.

Jamissona päť rokov nikto nevidel. Žil v Londýne vzdialenom na týždeň plavby loďou alebo dva týždne cesty dostavníkom. Ľudia vraveli, že kedysi bol v Edinburghu lakomým sviečkarom, čo by si dal pre groš koleno vrtať; predával sviečky a džin v krámiku na rohu a čestný bol len natoľko, nakoľko nevyhnutne musel. Potom mu zomrel mladý a bezdetný príbuzný a George po ňom zdedil zámok aj bane. Na týchto základoch si vybudoval obchodné impérium, ktoré sa rozprestieralo až do takých neveriteľných končín ako Barbados a Virgínia. Teraz sa tešil úcte verejnosti ako baronet, zmierovací sudca a člen mestskej rady vo Wappingu, zodpovedný za právo a poriadok pozdĺž celého londýnskeho nábrežia.

Na svoj škótsky statok pravdepodobne zavítal na návštevu spolu s rodinou a hosťami.

„Teda takto je to,“ vydýchla Esther s úľavou.

„Čo je ako?“ opýtal sa Mack, hoci sa dovtípil.

„Svoj list teraz neprečítaš.“

„Prečo nie?“

„Malachi McAsh, netvár sa ako hlupák!“ okríkla ho. „Nebudeš predsa čítať priamo pred pánom!“

„Presne naopak,“ odvrkol zaťato. „Tým skôr.“

2

LIZZIE HALLIMOVÁ odmietla ísť do kostola v koči. Bol to pochabý nápad. Cestu zo zámku Jamissonovcov tvoril nerovný chodník samý výmoľ so zamrznutými hrbolmi, tvrdými ako skala. Kočom neprijemne hegalo, musel by odbáčať na chodníky, cestujúci by prišli do cieľa uzimení, otlčení a navyše neskoro. Trvala na tom, že do kostola pôjde na koni.

Takéto neženské správanie privádzalo jej matku do zúfalstva. „Ako si chceš nájsť manžela, keď sa stále správaš ako muž?“ povedala lady Hallimová.

„Manžela si nájdem, kedy sa mi zachce,“ odvrkla Lizzie. Mala pravdu, muži jej padali k nohám. „Ide len o to, aby som si našla takého, ktorý so mnou vydrží dlhšie ako polhodinu.“

„Ide len o to, aby si si našla takého, ktorý sa hneď nezľakne,“ zahundrala matka.

Lizzie sa rozosmiala. Obe mali pravdu. Muži sa do nej zamilovali na prvý pohľad, keď však spoznali jej povahu, vyplašene utekali kadeľahšie. Svojimi poznámkami už roky poburovala edinburskú spoločnosť. Keď sa na svojom prvom plese zhovárala s trojicou zámožných vdov, poznamenala, že najvyšší grófsky sudca má tučný zadok, a vlastnú reputáciu sa jej už nikdy nepodarilo napraviť. Vlani ju matka zobrala na jar do Londýna a „uviedla“ do anglickej spoločnosti. Dopadlo to katastrofálne. Lizzie rozprávala príliš hlasno, priveľa sa smiala a otvorene si ťahovala z vyberaných spôsobov a uhladených šiat mladých elegánov, ktorí sa jej pokúšali dvoriť.

„Vyrastala si bez chlapa v dome,“ dodala matka. „Si priveľmi nezávislá.“ S tými slovami nastúpila do koča.

Lizzie zamierila popred jamissonovský zámok do stajní vo východnej časti pozemku. Otec jej zomrel, keď mala tri roky, sotva si naňho